

УДК 42.72/.73:519

ТАРАН О.В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4752-9924>.

БОЙКО Ю. В., кандидат фізико-математичних наук, доцент, завідувач кафедри комп'ютерної інженерії факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1417-7424>.

ГАВЛОВСЬКИЙ В.Д., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7496-9904>.

ІНТЕГРАЦІЯ ПРАВОВОЇ АНАЛІТИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ВЕБ-АГРЕГАТОРА ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ РОБОТИ ЮРИСТІВ

DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.1\(52\).324662](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2025.1(52).324662)

Анотація. У статті досліджуються питання розробки веб-агрегатора правової інформації як інструмента для правової аналітики. Обґрунтовано підхід до класифікації правової інформації для створення інтерфейсу, а саме: законодавство, судова влада, правова інформація органів державної виконавчої влади, наукові публікації, бібліотеки та пошукові системи. Проаналізовано практичне значення запропонованої класифікації для користувача, зокрема можливості комплексного дослідження правових питань, системного аналізу правових явищ та підвищення ефективності професійної діяльності правників. Підкреслено значення агрегатора як інструменту, що сприяє формуванню системного правового мислення та розвитку професійної правничої спільноти. У межах міждисциплінарної співпраці розроблено концептуальні засади інтеграції технологічних рішень та юридичної методології при розробці агрегатора. Обґрунтовано перспективи використання агрегатора як засобу підвищення якості правової аналітики та ефективності юридичної діяльності в умовах цифрової трансформації правової сфери.

Ключові слова: агрегатор правової інформації, правова аналітика, класифікація правової інформації, інформаційні технології в праві, цифрова трансформація, правова методологія.

Summary. The article explores the issues of developing a web aggregator of legal information as an innovative tool for legal analytics. The approach to classifying legal information is substantiated, which includes six main criteria: legislation, judiciary, legal information of state executive bodies, scientific publications, libraries and search engines. The significance of each criterion for forming a holistic structure of the aggregator and its interface is revealed. The practical significance of the proposed classification for the user is analyzed, in particular the possibilities of comprehensive research of legal issues, systematic analysis of legal phenomena and increasing the efficiency of the professional activity of lawyers. The significance of the aggregator as a tool that contributes to the formation of systemic legal thinking and the development of a professional legal community is emphasized. Within the framework of interdisciplinary cooperation, conceptual principles for integrating technological solutions and legal methodology in the development of the aggregator are developed. The prospects for using the aggregator as a means of improving the quality of legal analytics and the efficiency of legal activity in the conditions of digital transformation of the legal sphere are substantiated.

Keywords: *legal information aggregator, legal analytics, legal information classification, information technologies in law, digital transformation, legal methodology.*

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві доступ до правової інформації є ключовим елементом не тільки у роботі правників, а й в цілому визначає ефективність функціонування демократичних інститутів, забезпечення верховенства права та реалізації прав і свобод людини. Водночас постійне зростання масиву та обсягу правової інформації, її розподіл за різними джерелами, майданчиками, ресурсами, відсутність єдиної системи її структурування і пошуку створюють труднощі для користувачів. Тому актуальним є створення спеціалізованих інструментів, які б інтегрували, систематизували та надавали доступ до різних видів правової інформації.

Результати аналізу наукових публікацій. Різні аспекти проблем правової інформації та її застосування розглядали К.І. Беляков, В.М. Брижко, М.А. Бурдоносова, В.М. Горовий, О.О. Денисова, Р.А. Калюжний, В. А. Копилов, І.Ф. Корж, М.В. Костицький, О.В. Кохановська, Б.Д. Леонов, В.Г. Пилипчук, В.М. Фурашев, В.Г. Хахановський, М.Я. Швець, Ю.С. Шемшученко та інші.

Як зазначає Б.Д. Леонов, серед цілей правової інформації як засобу її використання і поширення виділяються:

- форми пізнання правової значимості процесів, явищ, відносин, проявів об'єктів правової інформації;
- джерела і форми пізнання тенденцій у законодавчій діяльності;
- умови формування в Україні інформаційного суспільства;
- форми реалізації державної інформаційної політики;
- джерела управлінської діяльності;
- джерела і засоби підвищення рівня правової освіти (у цьому проявляється просвітницька властивість правової інформації);
- джерела і засоби наукових досліджень (дослідницька властивість правової інформації) [1, с. 55].

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розроблення концептуальних засад створення веб-агрегатора правової інформації, що поєднує методологію правової аналітики з сучасними інформаційними технологіями.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України “Про інформацію”, який регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (ст.1).

Правова інформація – будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо.

Джерелами правової інформації є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення медіа, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань (ст. 17) [2].

Сучасне розуміння поняття і змісту правової інформації ґрунтується на поєднанні різних підходів серед яких: теоретичні основи правової інформації (загальні принципи правової інформації, її класифікації та значення; підходи до систематизації та управління правовою інформацією зокрема ті, що застосовуються у юридичній науці); сучасні тенденції в інформаційних технологіях (використання штучного інтелекту,

машинного навчання та аналізу даних для роботи з великими обсягами інформації; концепції відкритих даних та їх роль у забезпеченні доступності, прозорості інформації); досвід та виклики, пов'язані з інтеграцією, структуруванням, обробкою правової інформації (зокрема приклади існуючих агрегаторів правової інформації серед яких державні бази даних, комерційні платформи); практичні [3] аспекти роботи з правовою інформацією (проблеми, з якими стикаються користувачі під час роботи з розрізненими джерелами інформації, вимоги до зручності, доступності та ефективності інформаційних систем. Це формує комплексну систему знань, яка враховує як традиційні, так і інноваційні аспекти роботи з такою інформацією і дозволяє розглядати правову інформацію не лише, наприклад, як просто масив, сукупність нормативних актів та документів, але й як динамічний ресурс, що відіграє ключову роль у функціонуванні правової системи загалом.

Визначення поняття та класифікації правової інформації [4] різноманітні і часто залежать від мети дослідження, у межах якого вони створюються. У цій роботі розглядаються можливості, перспективи та шляхи реалізації міждисциплінарного підходу для створення спеціального інструменту, який дозволив би оптимізувати та підвищити продуктивність пошуково-аналітичної роботи правників. Для практичного втілення цієї ідеї убачається доцільним шляхом створення веб-агрегатора правової інформації. Тому основними критеріями класифікації правової інформації, які визначатимуть інтерфейс та структуру агрегатора, виступатимуть офіційний характер джерела правової інформації, поширеність (необхідність, доцільність) його використання правниками, актуальність та чинність нормативно-правових актів, ієрархічність, галузева належність.

“Агрегація” або “агрегування” (лат. – *aggregatio* “накопичення”, “приєднання”) у широкому сенсі означає об'єднання різних елементів в певну систему. У цьому випадку йдеться про збирання та об'єднання найбільш актуальних джерел правової інформації на одній веб-платформі.

Серед основних переваг агрегатора можна визначити централізацію правової інформації, оскільки забезпечується єдина точка доступу до різних джерел правової інформації, а відтак відсутність необхідності користуватися множинними ресурсами, що заощаджує час на пошук і опрацювання інформації. Крім того, передбачається можливість одночасного аналізу різних типів документів, виявлення зв'язків між різними джерелами, формування цілісної картини правового регулювання, що сприятиме підвищенню якості аналітично-пошукової та аналітично-правової роботи.

Правова інформація у сучасних умовах характеризується високою фрагментацією. Вона розподілена між численними джерелами серед яких офіційні веб-сайти державних органів, бази даних судової практики, наукові публікації, приватні правові портали тощо. Це ускладнює процес пошуку необхідних даних, особливо для недосвідчених користувачів і вимагає значних часових та інтелектуальних витрат. Фрагментація також призводить до проблеми дублювання інформації та її невідповідності, так, до прикладу, на різних ресурсах можуть бути опубліковані різні версії одного і того ж правового акту, що створює плутанину та збільшує ризик використання застарілих або неправильних даних.

Однією з ключових проблем роботи з правовою інформацією є складність пошуку та аналізу такої інформації. Зростання обсягів законодавства, судової практики та наукових досліджень робить ручний пошук неефективним, тому спеціальний інструмент міг би запропонувати розширені можливості пошуку, такі як фільтр за датою, типом документа, ключовим словами, юридичними поняттями тощо. Це значно спростило б

роботу юристів, науковців, студентів та інших користувачів. Крім того, актуальним залишається інтеграція функції аналізу даних, таких як виявлення тенденцій у судовій практиці, аналіз впливу правових актів на суспільні процеси та загальну систему законодавства. Такі інструменти дозволили б не лише знаходити інформацію, але й використовувати її для прийняття обґрунтованих рішень.

Очевидно, що створення агрегатора правової інформації є складною комплексною міждисциплінарною задачею, вирішення якої потребує поєднання знань і компетенцій у сфері права та комп'ютерної інженерії. Правова інформація, що включає законодавчі акти, судові рішення, наукові публікації має специфічну структуру, термінологію та контекст, які складно автоматизувати без системного розуміння правових процесів, а обробка великих обсягів даних, створення зручних інтерфейсів, розробка інструментів пошуку та аналізу неможлива без знань та експертизи спеціалістів з комп'ютерної інженерії. Тому у цій роботі зазначена проблема розглядається з позицій міждисциплінарної співпраці та науково-практичних підходів.

Завдання дослідника – користувача агрегатора можуть бути різноманітними, від простого відбору нормативних актів щодо певного питання до комплексного правового аналізу складної проблеми, що може передбачати необхідність огляду та вивчення судової практики, наукової літератури, міжнародного досвіду, тенденцій правозастосування, перспектив правового регулювання тощо. Але практично у кожному випадку “базові” складові такого пошуку залишаються незмінними. Ними зазвичай є огляд нормативного регулювання, судова практика, правозастосування та у деяких випадках наукова література, інше залежить від мети дослідження. Тому для реалізації проекту доцільно визначити відповідну основу, що матиме відображення у інтуїтивно зрозумілому та функціональному інтерфейсі агрегатора.

Законодавство є ключовим джерелом правової інформації. Значимість цього блоку (рубрики) полягає в тому, що він охоплює весь масив нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини на різних рівнях. Систематизація законодавства дозволяє забезпечити повноту та актуальність правової інформації, відстежувати зміни у правовому регулюванні та зв'язки між різними правовими актами. Ієрархічність законодавства визначає юридичну силу та співвідношення різних правових норм. Розуміння структури законодавства та взаємозв'язків між його елементами є необхідною умовою для ефективної правничої роботи та прийняття обґрунтованих рішень.

Судова практика є втіленням застосування правових норм та джерелом формування єдиних підходів до вирішення правових спорів. Судові рішення відображають реальне тлумачення та застосування правових норм у конкретних ситуаціях. Правові позиції судів формують практичні орієнтири для юристів та забезпечують єдність правозастосування. Особливе значення мають рішення вищих судових інстанцій щодо вирішення складних правових питань. Аналіз судової практики дозволяє прогнозувати результати розгляду аналогічних справ та обґрунтовувати власні позиції. Важливою також є можливість відстеження розвитку судової практики та змін у підходах до вирішення певних категорій справ та правових питань.

Органи державної влади, зокрема виконавчої, відіграють ключову роль у реалізації державної політики та забезпеченні виконання законів. Вони створюють значний масив правової інформації різноманітного змісту і призначення, серед яких підзаконні нормативні акти, які деталізують механізми реалізації законодавчих норм. Така правова інформація має практичне значення для розуміння процедур, вимог та особливостей правозастосування в різних сферах. Важливим аспектом є також роз'яснення та

методичні рекомендації, які допомагають у практичній реалізації правових норм. Розуміння позиції органів виконавчої влади з правових питань є необхідним для ефективної діяльності правника та взаємодії з державними органами.

Наукові дослідження у сфері права забезпечують теоретичне, аналітичне, практичне осмислення правових явищ та формування загальних, концептуальних підходів до вирішення правових проблем. Наукові дослідження та публікації містять глибокий аналіз правових питань, критичне осмислення законодавства та судової практики, а також пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання. Ця правова інформація допомагає зрозуміти сутність правових явищ, їх історію та перспективи розвитку, а міждисциплінарні дослідження розглядають правові питання у взаємозв'язку з іншими суспільними науками. Доступ до наукових публікацій забезпечує можливість постійного професійного розвитку та поглиблення правових знань.

Бібліотечні ресурси є важливим джерелом систематизованої правової інформації та забезпечують доступ до широкого спектру правових матеріалів. Бібліотеки зберігають та надають доступ до унікальних правових джерел, історичних документів та спеціалізованої літератури. Бібліотечні фонди містять комплексні колекції правових матеріалів, які дозволяють простежити розвиток правової думки та зміни у правовому регулюванні. Важливим аспектом є також наявність рідкісних видань та архівних матеріалів, які можуть мати значення для правових досліджень та розуміння історичного контексту правових норм.

Пошукові системи є ключовим інструментом доступу до правової інформації в сучасному інформаційному просторі, адже ефективний пошук дозволяє швидко знаходити необхідну правову інформацію серед величезного масиву даних. Важливість пошукових систем визначається їх здатністю забезпечувати релевантність результатів пошуку та можливість застосування різних критеріїв фільтрації інформації. Особливу цінність мають спеціалізовані правові пошукові системи, які враховують специфіку правової інформації та потреби юристів. Розвиток пошукових систем спрямований на забезпечення дедалі більш точного та ефективного доступу до правової інформації.

Запропонована класифікація може розглядатися як основа інтерфейсу агрегатора і забезпечує достатній початковий обсяг правової інформації для більшості типових пошуків. Таким чином головна сторінка агрегатора міститиме логічно структуровану систему розділів (блоків), що відповідає професійному розумінню користувачем організації правової інформації. Це дозволяє інтуїтивно орієнтуватися в інтерфейсі та швидко знаходити потрібні дані. Структура інтерфейсу, побудована за цими критеріями, відображає звичну для юриста логіку правового пошуку та аналізу.

Важливо відзначити, що користувач отримує можливість комплексного дослідження правового питання. Наприклад, працюючи над конкретним завданням, юрист може одночасно аналізувати законодавчу базу, вивчати актуальну судову практику, знайомитися з науковою літературою з цього питання та офіційними роз'ясненнями державних органів. Це суттєво підвищує якість правового аналізу та обґрунтованість позиції.

Крім того, користувач може простежити, як певна правова проблема відображається в різних джерелах правової інформації, як розвивається її розуміння в теорії та практиці, що особливо важливо для наукових досліджень та розвитку правової думки.

Кінцевим результатом роботи стає формування у користувача цілісного розуміння досліджуваного правового питання. Замість фрагментарного пошуку інформації в різних джерелах, він отримує повну картину правового регулювання, судової практики та

наукового осмислення проблеми. Це дозволяє приймати більш зважені та обґрунтовані рішення, розробляти ефективні правові стратегії.

Структурована таким чином інформація також сприяє професійному розвитку користувача. Регулярна комплексна аналітично-пошукова робота за допомогою агрегатора формує системне правове мислення, здатність бачити взаємозв'язки між різними елементами правової інформації. Користувач звикає аналізувати правові питання комплексно, враховуючи всі аспекти правового регулювання та правозастосування.

Важливою є економія часу та ресурсів користувача. Замість пошуку інформації в різних джерелах, він отримує доступ до всієї необхідної інформації в одному місці, при цьому структурованій логічно та зрозуміло. Це підвищує ефективність правової роботи та якість її результатів.

Як було зазначено, створення агрегатора правової інформації вимагає поєднання зусиль правників та спеціалістів з комп'ютерної інженерії, оскільки кожна з цих груп фахівців вносить унікальний внесок у розробку системи, тому від прототипу до робочої моделі ця система проходить шлях консультацій, узгоджень та співпраці. Правники забезпечують розуміння специфіки правової інформації, тоді як спеціалісти з комп'ютерної інженерії надають технічні рішення для її обробки та аналізу. Співпраця цих двох груп дозволяє створити ефективний інструмент, який забезпечить доступність, точність та зручність роботи з правовою інформацією.

Агрегатор у його базовій версії представляє собою платформу для роботи з правовою інформацією, яка забезпечує основні потреби користувачів у пошуку та систематизації даних. Такий підхід є виправданим на початковому етапі, оскільки дозволяє створити стабільну основу для подальшого розвитку системи.

Базова версія¹ зосереджена на реалізації ключових функцій систематизації та пошуку правової інформації, що відповідає потребам широкого кола користувачів у їхній щоденній професійній діяльності.

Шляхи подальшого розвитку агрегатора можна окреслити за такими напрямками: інтелектуалізація системи (впровадження технологій штучного інтелекту для аналізу правових документів, виявлення зв'язків між різними джерелами права, прогнозування розвитку правових ситуацій); персоналізація користувацького досвіду (розробка адаптивних інтерфейсів, що враховують специфіку роботи різних категорій користувачів, їхній досвід та професійні потреби); розширення аналітичних можливостей (створення інструментів для глибокого аналізу правової інформації, включаючи тренди в законодавстві, прогнозування правових ризиків); інтеграція з професійними інструментами; створення платформи для професійної взаємодії, обміну досвідом та спільної роботи над правовими проектами.

Таким чином, базовий рівень агрегатора слід розглядати як необхідний етап у створенні комплексної системи правової аналітики, що має потенціал для постійного вдосконалення та розширення функціональних можливостей відповідно до розвитку технологій та потреб професійної спільноти.

Такий підхід забезпечує баланс між стабільністю базового функціоналу та потенціалом для інновацій, що дозволяє системі органічно розвиватися разом із потребами користувачів та можливостями сучасних технологій.

¹ Ця робота організована і триває на базі кафедри комп'ютерної інженерії факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем Київського національного університету імені Тараса Шевченка у співпраці з фахівцями Національної академії внутрішніх справ.

Висновки.

Міждисциплінарна інтеграція правової науки та інформаційних технологій сприяє створенню і розвитку можливостей та інструментів для систематизації й аналізу правової інформації. Синергетичний ефект від такої взаємодії виявляється у формуванні інноваційних підходів до правової аналітики, що відповідають сучасним вимогам.

Концептуальне обґрунтування структури агрегатора правової інформації базується на методологічному синтезі традиційних правових підходів до систематизації інформації та сучасних технологічних можливостей її обробки. Це забезпечує створення інтуїтивно зрозумілого інструменту, що відповідає професійним потребам правників.

Визначальним фактором ефективності агрегатора є збалансованість між технологічною складністю та методологічною обґрунтованістю його архітектури. Це досягається через постійний діалог між розробниками технічних рішень та фахівцями у галузі права.

Особливого значення набуває етапність розвитку агрегатора, що передбачає поступове нарощування його функціональних можливостей. Такий підхід забезпечує стабільність базового функціоналу при збереженні потенціалу для інновацій.

Використана література

1. Леонов Б.Д. Особливості правової інформації. *Інформація і право*. № 3(3)/2011. С. 53-55.
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.92 р. № 2657-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
3. Беляков К.І. Інформаційно-правові дослідження: становлення, стан та перспективи розвитку. *Інформація і право*. № 2(2)/2011. С. 4-11.
4. Бурдоносова М.А. Правова інформація як елемент системи правового впливу. *DICTUM FACTUM. Юридичний збірник Державного університету інфраструктури та технологій*. № 1 (13). 2023. С. 5-11.

~~~~~ * * * ~~~~~